

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

18861

ՈՐԵՐԻ ՅԵՐԳԸ

ՎԱՐՍԵՆԻԿ ԱՂԱՍՅԱՆ

ԱՁԵՐՆԵՇՐ

ԲԱԳՈՒ—1933 P.

891.99

Լ1-46

LI-46

~~ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ~~

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ

Արտաբն ձևակերպումը՝ ~~ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ~~

Հանձնված է արտադրության 18 փետրվարի
Ստորագրված է տպագրության 5 հունիսի
Տպագրական բերքերի բիվր—24—32
Տպագրական նշանների բիվր—175500

Главлит № 519. Ст 364 Б-6 Тип. „ИИ Интернационал“
Вакполиграф БПМ Баку ул. Саратова-Ефимова, 37.
Заказ № 370. Тираж 2000

ՆԱԽՅԵՐԳԱՆՔ

Ն Ո Ր Յ Ե Ր Գ

Իմ դարը նոր է, ու նոր եմ յես ել,
Սիրասս ուրիշ է բարախում հիմա.
Նոր լուսերով եմ իմ կյանքը հյուսել,—
Ու շահ եմ փոխել ու են շեմ հիմա...

Ուրիշ գույն ունի աշխարհը մաքիս
Զուգիած շողերով հրատ արևի.
Ուրիշ բույր ունեն ծաղկունքը կյանքիս,—
Նոր հույզ ու ծվաճիք ունի իմ հողին...

Սմեն որ մի նոր վերելք եմ ապրում
Հրաշունջ ու թեժ իմ յերկրի նման.
Սմեն որ մի նոր թափով եմ լցվում,—
Հարվածոց ու հազիթ մուրճերի նման...

Կյանքիս անխիչ ե գառնում լի շատաչ,
Որերս են անցնում պայքարով հզի.
Ու ցեցում է ինձ ամեն դարի ու կանչ,—
Դարձել եմ պսևո հանքի ու հյուզի...

Ու թաթախում եմ գրիչս նավթում,
Յերգում եմ կյանքը ջուրս բանօրի.
Գործարաններում որերս եմ թերթում,—
Յերգում շտիճիք մեքենաների...

Սչքերս եմ հատում փոկերի վազքին,
Վարոնք հազել են կրակի շապիկ.
Կտանն է իջնում, բարձրանում կրկին,—
Թափ ու յեռանդով բանում են մարդիկ...

Յերկաթն է հարկում քուբայում են բարկ,
Թափում վոնց ջրփեժ կաթասոցից կաթաս.
Շինում են մոտոր, մաշիններ հազար, —
Մուրճերն են իջնում գնդանի վրա...

Ու յերգում եմ յես ու յերգում նրանց,
Ովքեր կոփում են մեր կյանքը այս նոր.
Յերգում է խրոխտ շարքերը նրանց, —
Վոր աշխատում են սիրով սմեն որ...

Իմ գարը նո՛ր ու նոր եմ յես ել,
Սիրաս ուրիշ է բարախում հիմա.
Նոր բուսերով եմ իմ կյանքը հյուսել, —
Ու շա՛տ եմ փոխվել, ել են չեմ հիմա...

Վ Ս Բ Ա Լ Ի Կ

Իմ նոր ծիլ ծաղիկ,
Իմ փոքրիկ բայլիկ...

Գարուն ու ծիծաղ,
Մազերդ թեկ-թեկ,

Կարմիր եմ կապել:
Ու նետում եմ քեզ,

Այրվրա կյանքի
գիրկը հրակեզ,

Վոր դու ել հիմի
յերգես հարսճուն,

Յերգը պայքարի...
Ու կանգես հնչուն

Չայնով մանկական,
Վոր միլիան, միլիան

Մանուկներ, — ուր կան,
Վորքան տառապած

Ու հալածական
մայրերի գրկում

Չոր ստինքներից
Սե թույն են ծծում.

Սթափվեն մեկեն, —
Ու գառնան քեզ պես

Սրտերով հրկեզ,
Մաքի ու խամբի

Գարբնոցում կոփվեն—
Կոփվեն ու կարմրեն

Յերկաթի նման...

Ու դանան հաղթող

Մուրճեր հարվածող,

Վոր ել չլինի

Կայր մայրերի.—

Նրանց աչքերում

Շողա չի խնդուն,—

Ժպտոն արևի...

Իմ նոր ծիլ ծաղիկ,

Իմ փոքրիկ բայիկ...

ՅԵՐԿԻՐ ԻՄ ՆՈՐ

Յերկիր իմ նոր —

Նոր ու բուսր...

Յես փոր առաջ շատերի պես,

Դարկածպիտ յերգել եմ քեզ,

Յերգել եմ քո գյուղերն ախեր,

Բազաքներդ դարձած մոխիր...

Յերգել եմ քո կյանքն արնաներկ,

Վնեց բրկտված մի մուրացիկ.

Մանուկներին ու մայրերին

Սրբութացող ու լալապին...

Շատերի պես

Յերգել եմ քեզ.

Ո՛ր յերկիր իմ—

Փոխված այնպես...

Փոխված այնպես...

Պոետական իմ սողերում,

Բո անունն եմ կերտել հավեռ.

Տառապել ու լացել քեզ հետ,

Ուր արյունն եր մահեր փռում, —

Պոետական իմ սողերում...

Ինձ պես քանի՛ ջահել սրտեր

Մոխրանում եր քո քուրայում.

Են սեպնայ աղջամուղում,

Ճիրաններում բռնակալի,

Դալարումով սարսափահար...

Ինձ պես քանի՛ ջահել սրտեր...

Դու գեղնահար աշուն ելիր,

Ու մարտիկ քո վնեց խաղաղներ.

Թախված եին ճամբաներին, —

Քաղցիկ հյուսված ու լալապին...

Դու գեղնահար աշուն ելիր...

Յերկաթի նման...

Ու դանսան հազթոյ

Մուրճեր հարվածոյ,

Վոր ել չլինի

Լացր մայրերի.—

Նրանց աչքերում

Շողա զի խնդուն,—

Ժպտոն արևի...

Իմ նոր ծիւ ծաղիկ,

Իմ փոքրիկ բայիկ...

ՅԵՐԿԻՐ ԻՄ ՆՈՐ

Յերկիր իմ նոր —

Նոր ու բուսր...

Յես վոր առաջ շատերի պես,

Դարկաժպիտ յերգել եմ քեզ,

Յերգել եմ քո գլուզերն ափեր,

Քաղաքների դարձած մոխիր...

Յերգել եմ քո կյանքն արևաներկ,

Վնեց բղկաժամ մի մուրացիկ.

Մանուկներին ու մայրերին

Սրբթացոյ ու յարագին...

Շատերի պես

Յերգել եմ քեզ.

Ո՛ր յերկիր իմ—

Փոխված այնպես...

Փոխված այնպես...

Պոետական իմ տղերում,

Քո անունն եմ կերտել հավետ.

Տարտալել ու յացել քեզ հետ,

Ուր արյունն եր մահեր փոռում, —

Պոետական իմ տղերում...

Ինձ պես քանի՛ ջահել սրտեր

Մոխրանում եր քո քուրացում.

Են սեւազնաց աղջամուղջում,

Ճիրաններում բնակալի,

Դարարումով սարսափահար...

Ինձ պես քանի՛ ջահել սրտեր...

Դու գեղնահար աչուն էլիր,

Ու մարդիկ քո վնեց խաղալներ.

Թափված էին ճամբաներին, —

Քաղցից հյուժվա՛ծ ու յարագին...

Դու գեղնահար աչուն էլիր...

Բո կանաչկոտ հանդերն անառի,
 Ասես բուրդեր փոսկորների.
 Կար զխլաշին քրքիջ ու ծափ,
 Լալահառաչ մահերգով լի...
 Հիշում եմ յես, ասես հիմա...
 Մարդը մարդու արյան ծարավ,
 Պրտորում եր մխոքը իրա.
 Ակնաթարթը սոսկում ու դալ, —
 Թույն եր կաթում հողի վրա...
 Սաղայն հիմա յերկիր իմ նոր,
 Նո՛ր ու բոսոր.
 Յես ել քեզ պես փոխված աշտոր,
 Քեզ եմ յերգում անմարտ մի նոր.
 Բո բուշեիկ հողի վրա
 Կյանքն է հորդում թափով հիմա...
 Բո հանդերում են արյունոտ
 Ծով արտեր կան լի բամբակով.
 Նոր դույն ասած ծաղիկ ու խոտ,
 Տրակտորն է թռչում հեվքով...
 Բո հանդերում են արյունոտ...
 Նոր շնչով են լցված մարդիկ,
 Բո յերկիրքի տակ արեգական.
 Երեքարանիսն ազևաներ կան,
 Հատրաներ կան հարթ ու փողորկ...
 Բո յերկնի տակ արեգական...
 Մոխիրնեղից բարձրացել են
 Գործարաններ—Փարրիկներ շատ.
 Կամուրջներն են կասրկ կամար,
 Խոխոջում են ջրերն արծաթ...
 Գործարաններ—Փարրիկներ շատ...
 Բարձրացել են նոր քաղաքներ
 Ու նոր շեներ մարմարակերտ.
 Կապուտաչյա բյուր կանայներ,
 Ու զխլանոններ հողթ ու հպարտ...

Նոր-նոր շեներ մարմարակերտ...
 Ո՛ր յերկիր իմ պոետական,
 Ծնված հրեց ու պայքարեց.
 Վնեց փոր ժպտան իմ նոր մանկան,
 Հարազդ՛ա ես աշնքան դու ինձ...
 Յես ել քեզ պես փոխված աշտոր —
 Քեզ եմ յերգում անմարտ մի նոր.
 Ո՛ր յերկիր իմ փոխված աշնքան...

ՅԵՐԵԿ ՈՒ ԱՅՍՈՐ

(Պ Ո Ե Մ)

Անցած օրերին, Տեոու մի գյուղում,
 Ապրում էինք մենք ցածրիկ մի հյուղում.
 Հայրս բանվոր եր Տեոու քաղաքում,
 Մայրս կծկված կարիքի գրկում...
 Փոքրիկներ էինք մենք յոթ հոգի,
 Բուրբս ել կարոտ խնամող ձեռքի.
 Այ կարկատանից հյուսված մեր սուփրին,—
 Կտոր չոր հոսք եր—գամաթը ջրի:
 Այ տուն չէր դալիս հայրս քաղաքից.
 Անկ կոպիկները—աղան եր տանում:
 Գիշեր ու ցերեկ բանում եր, քրտնում,
 Մայրս իր կապուտ ու ծով աչքերից,
 Արցունքը ճեղկղի նման եր հորդում,
 Երա բզկտված մերկ սրունքներից,—
 Անկ տատաղանքի արյունն եր կաթում...
 ... Հիշում եմ ինչպես, աշնան մի ցուրտ օր,
 Մեր շեմքին կանդնեց հաստափոր մի մարդ:
 Մայրս կծկվեց նրա վտարի մոտ,
 Իսկ մենք խտրին, հատակին փռված...
 Մեր բողբոջ շունը դուռնը թաթերին,
 Յերկու հեռ հաչեց ու լոնց նորից.
 Կարձեա թե նա ել ճանաչեց նրան...
 Այ սարսափահար հեռ քաշվեց դանից:
 — Վեր կաց, հավաքիր եղ լակոաներիդ,
 Գնա չանաքի բամբակիս արտում.
 Թե չե յերգվում եմ, կփռոս դռչիդ,
 Իմ ես սեկ գամշին, հաղար ու մի հեռ...
 Բանի հեռ եմ յես մարդ գրիել ձեր աուն,
 Փողիս շահն ուղել, մնացել ես լուռ.
 Քեզ համար հա չեմ յես քրտինք թափում:

Ել սեկ շմնաց ինձ համբերելու:
 Գտագտում եր նա փրփուրը բերնին,
 Լալիս եր մայրս, դարձած սե կծիկ.
 Լալիս էինք մենք, աղբբում կրկին,
 Բայց նա անտիրտ եր, անդուժ եր ու ժանդ...
 — Կգրեմ, աղա, նամակ կգրեմ,
 Ուր վոր ե փողկ կգրկեն քաղքից.
 Ես աշնան օրին, ապա փոնց բերեմ,
 Ես փոքրիկներին, վոր շանաք անեն...
 Չե վոր բորիկ են, քաղցած են ու մերկ,
 Վոր դուրս գան տնից ել հեռ չեն դառնա...
 Ասում եր մայրս, ճեկեկում բեկ-բեկ,
 Հեղնում եր աղան արցունքը նրա:
 — Յես շատ եմ լոնկ խոսքերդ եղ սուս,
 Ել չեմ համբերի, ասում եմ յես քեզ.
 Ինչ ել վոր լինի, թե բորան, թե ցուրտ,
 Եղ լակոաներիդ արաս կբերես:
 Տես ասում եմ հա... մեկ ել հեռ չգամ,
 Թե վոր հեռ յեկա, արես եմ յերգվում,
 Ոջախդ հիմքից տես, կրակ կտամ:
 Ինձ Մաթոս կասեն, հանաք չեմ անում.
 Իմ խոսքս խոսք ե, ասում եմ կրկին,
 Յես ել մի մարդ եմ, ես գեղի միջին:
 Ասաց ու գնաց,
 Դեմքը խոժոքած...
 Անկ գիշերն իջավ—իջավ ու գրկեց
 Խոնավ ու անլույս մեր հյուղը ցածրիկ.
 Մայրս բողբոջս մի լաթով ծածկեց,
 Արցունքից հոգնած—աչքերը փակեց...

* * *

...Որը լուսացավ... աշուն եր... անձրև...
 Աղա Մաթոսի բամբակի արտում,
 Սրսթում էինք վոնց դեղին տերև,

Աշխատում եինք տխուր ու արտում...
 Մաքրա առնում էր կոշտ ափեքի մեջ,
 Մեր կմաղքացած մասները կապույտ.
 Ու դու արցունքով փայփայում անկերջ,
 Մինչև իջնում եր յերեկոն թախծոտ...
 Տուն եինք դառնում հողմած ու քաղցած,
 Աղայի դամշույ յերկու տակ դառած...
 ... Յեվ տարիները դալիս ու անցնում,
 Որերը հասցնեալ իրարու ճամբում.
 Հայրս չեր դառնում հետու քաղաքից,
 Նա չեր աղատվում աղայի պարտքից...
 Ազրում եինք մենք, ապրում սև հայի,
 Մեզ այցելում եր կարերը Այլ ժամը.
 Թշվառներ եինք, սրտով թունալի,
 Կարոտ արևի ու կյանքի ազատ...
 Կապես եր կյանքը անցած որերին,
 Կապես եմ ճամբը—մանկությունը իմ...

* * *

... Ու սակայն հիմա, ուրիշ ե—ուրիշ,
 Ուրիշ գույն ունի իմ աշխարհը հիմա.
 Մարդիկ չեն հարբում, չեն բնարում հաշիւ,
 Չուր չեն գլորվում որերը հիմա...
 Կյանքը հորդում է վոնց վարար մի դետ,
 Տանելով իր հետ ամեն քար ու փոշի.
 Ծլում է նորը ու բերում իր հետ,
 Նոր թափ ու թուխք, նոր պաղքար ու ուժ:
 Յելում է լուսե արևը փառուն,
 Աշխարհը գրկում շողերով անմար.
 Թնդում են հազար սրտերը դարուն,
 Հազար ու մի փառ հյուղերով անմար...
 Լուսե վրան է իջել իմ յերկրին,
 Տեսնով են լցված ու նոր են մարդիկ.
 Են ցածրիկ ու նեղ խրճիթը մեր հին,

Նոր չներ է ունի յույս երեկոտիկ:
 «Աղա» Մաթոսի բամբակի արտում,
 Կոլխոպնիկներն են աշխուժ աշխատում,
 Նոր չունչ են առել մանուկներն են մերկ
 Չար հացի համար չեն լալիս բեկ-բեկ:
 Իսկ «աղա» Մաթոսն են կծիկ դառած,
 Ժանգոտ ատամներն է բացում հեռից,
 Ու մեր դեմ դալիք է նյութում նորից,
 Յեվ քթի տակին մոմուտ կամաց:
 — Թե հետ կդառնան որերս են հին,
 Ու կդառնում յես նորից են «աղան».
 Շանց վրամ յես ձեզ... կփռա կրկին
 Իմ են սեվ դամշին սև ոճի նման,—
 Կդադի ձեզ ու կոլխոպի խարխին...
 Մթթմթում է նա եսպես ամեն սր,
 Թեմերը փշուր, սիրտը վերավոր.
 Սակայն մտքինը մտքումն էլ մնում—
 Գյուղը ծաղկում է, կոլխոպը աճում:
 Յեվ ամեն անգամ եզ արտի մոտով,
 Յերբ անցնում է նա խոր ա՛խ քաշելով.
 Կոլխոպնիկներն են ժպտաղած յերգում,
 Բամբակի ճերմա՛կ,—ձյունեղեն արտում...

Հ Ն Ո Ր Ո Ր Ո Շ

Քնիր անուշ սիրուն բայաս,
Քնիր փոր դու շուտ մեծանաս.
Հովաներեքյան շղերով փաս, —
Պարուրում եմ, ասում սրբ... .

Ուղում եմ դու մեծ մարդ դառնաս.
Հաղթ կամուռար լինես բալաս.
Քամայեցի ճամբով բոսոր, —
Քայլես անպարտ... սրբ-սրբ...

Մութ ափերին են հեռավոր,
Վառես քուրան լենինիցմի.
Վառելի հանես աշխարհն իմի, —
Իմ լա՛վ բալիկ, քեզ նոր սրբ...

Քնիր-քնի՛ր դու մո՛ւշ-անուշ,
Կյանքը քեզնով ե միշտ անուշ.
Քնիր բալաս, կարմիր լալաս,
Ասում եմ քեզ, յես նոր-սրբ...

Գարնան գույզը ջրերի պես,
Ստիպանջում են շարքերը մեր.
Հուր հրահեր արեվ ասես —
Փողոցում են վարդերը մեր:

Փողոցներում ազմկահայրի,
Ասես ծաղիկներ լինեն բացված.
լուսնից ~~Միտն~~ լիահող
Միտն սրտեր կան հրկահայր:

Յերազայտ ջինջ կարուրում,
Մեծ թռիչք կա աշխարհների.
Ծով ու յերկինք անուշ ժպտում
Ծափն և լալում արիքների:

Ու հանքերում սեվ ու մրտա,
Վիշկաներն են սգարում հաղար.
Ախտներն են թուշում հեվբոս,
Փողոցներով յերկաթաբար:

Ծիծաղում և քաղաքը հսկա,
Բարձրախոսն և յերդում գնդուն,
Հողիններում ես արե կա —
Ծաղիկներ են փթթեղ ալ գուլն:

3322-2011

ՀՈՐԴԻՐ ԴՈՒ ՆԱՎԹ

Հորդիր դու նավթ, թափով մի նոր,
Ու Փանտաններ խիիր հազար.
Թող մոր խնդա Բազուն բանվոր —
Հաղթանակով քո արևառ:
Հորդիր դու նավթ, հորդիր թափով,
Ու ժ աուր հսկա գախազներին,
Մաշիններին, մաստորներին,
Ափշերոնը լցվի տեժով —
Վիշկաների անտեսով քո:
Հորդիր դու նավթ, հորդիր վոնց գեա,
Սոր աղտիր կուրծքը հողի.
Գյուլ ու քաղաք իրարու հետ
Կապիր աժուր-լույսով շողի:
Թող մոնչա ծովը Կասպից,
Ու հորձանք տա աղիք-աղիք:
Թող համերգեն հազար չչանկ,
Ու մուրճերի թափ ու գաղփից
Նոր թեև աանի, յերկիրն իմ բարի:
Հազարավոր մարդիկ կոփված
Ու ժ աան իրենց մկաններին.
Նաստաներն անվերջ լարված
Քաջեն քեց նավթ — թափով ուժդին:
Միլիոնների սբտերը մեկ
Թող բարատեն յերգով քո նավթ —
Են սև ու մութ սրերը մեղի —
Կարժիր հազած ժարտոժ են նավթ:
Հորդիր դու նավթ, թափով մի նոր,
Ու Փանտաններ խիիր հազար.
Թող մոր խնդա Բազուն բանվոր —
Հաղթանակով քո արևառ:

ԲԱՆՎՈՐԻՆ

Կապույտ բլուզ ունես հազիզ,
Մազոյ մատներով աղա.
Ձեղանի մոտ մուրճը ձեռքիդ,
Մրտա գեմքով դու աղա:

Կապույտ բլուզ ունես հազիզ...
Սազում ես միշտ կրակի հետ
Ճակտիդ քրտինք շիթ առ շիթ.
Փսխորկահաճույց սիրտ ունես խենթ,
Կապույտ աչքեր մի վճիտ...

Սազում ես միշտ կրակի հետ...
Գործարանի պատերի մեջ,
Բյուր փոկերի արչափում.
Անխիների յերգն ե անխիջ
Քեզ ջերմապէն գուրգուրում...

Գործարանի պատերի մեջ...
Հաղարաթեմ մաշինների
Նվագներն ես դու լսում.
Ճառագայթոյ ալափների
Լեզուներից կյանք հյուսում...

Նվագներն ես դու լսում...
Իմ յերգերում տեղ ունես դու,
Կյանքի գեկն ե կամքը քո.
Շչակներն են ամեն արտու,
Համեղ է հյուսում ճամբին քո...

Իմ յերգերում տեղ ունես դու...
Կապույտ բլուզ ունես հազիզ,
Մազոյ մատներով աղա.
Ձեղանի մոտ, մուրճը ձեռքիդ
Մրտա գեմքով դու աղա.
Դու ես փուռս յեռանդ ու խինդ
Սրտիս բանփո՞ր դա աղա...

1929

Բ Ա Գ Ո Ւ

Բազու, —

Քո գրկումն եմ յես,
Քո կրակ գրկում.
Ուր-հալարափոր
Հողիներ կան խենթ,
Իմ հոգու նման, —
Վարոնք թեմ առած,
Քո սրտից ժայթքող
Հուր — հեր բոցերից,
Պայքար են մղում,
Մրբիկների գեմ
Են մահասարսուռ, —
Վարոնք քո կրծքից
Պսկել են ուղել
Ծաղիկը բոսոր,
Մեր հաղթանակի...
Մարել են ուղել
Արեգ շիկնած, —
Վորի շողերում
Եզ գեղամիծաղ,
Մեր հուզումնալի
Սիրան ե բարախում...

Բազու, —

Քո եզ ծախցող
Ու անծայրամէր,
Ծովափին եմ յես.
Վարն իր փրփրաղեզ
Ալիքներն ունի...
Յեմ փորոնց բարձած,

1929

Վիշահն արեւելքի, —
 Բերում ե բերում,
 Փսում ալեւրին,
 Մեր նորնդ կյանքի...
 Վորին մենք արդեն
 Հանել ենք տանջող
 Դարերի մութից.
 Ու տառապազին
 Արցունքի ծոցից...
 Դա մի կող է վեհ,
 Վորի դեմ յերեք, —
 Յերեք չի լսի,
 Լեզուն բանտորի,
 Թեկուզ աշխարհներ
 Բախվեն իրարու...
 Նա յուր խոսքն ունի
 Իր կամքը յերկաթ...

Բազու, —

Քս եզ ազմկոտ
 Գործարանների
 Սուլոցն եմ լսում
 Վազ արչալույսին...
 Սև վիշկաներիդ
 Անտառն ե խշշում...
 Նավթահանքերիդ
 Դղբուցն եմ յես
 Լսում անդադար.
 Վորոնց մեջ կյանքի
 Հնոցն ե յետում.
 Միլիոն մարտնչող,
 Սրտերի դարկից,
 Հողն ե դղբում, —
 Յերկիրը ցնցում...

Բազու, —

Քս գրկումն եմ յես,
 Քս կրակ գրկում.
 Ուր հաղարավոր
 Հողիներ կան խենթ,
 Իմ հողու նման...
 Վորոնք թե՛վ տաճ
 Քս կրճքիդ ժայթքող
 Հուր — հեր բոցերից,
 Պայքար են մղում
 Մրբիկների դեմ, —
 Ու պիտի պայքարեն
 Անվերջ ու անվերջ...

1932

ՎԻՇԿԱՆԵՐԻՆ

Յերբ ամեն անգամ նայում եմ յես ձեզ,
Վիշկաներ հազար — հազար ու հազար.
Սիրտս լցվում է հույզերով հրկեզ,—
Ու ձեզ եմ յերզում, խոսքերով հազար:

Ծովի փերյուզյա ափերին սիրուն,
Սչչում է մթին անտառը ձեր խիտ.
Ու կարկաչում նավթաբյուր առուն,
Մրոտ դեմքերին փսում է ժպիտ:

Մուրճերի գարկ ու դրդյունը կա մեծ—
Ձեր եզ աշխարհում քրթնաթոր մարդկանց.
Սիրում եմ լինել այդ շարքերի մեջ,
Ուր աշխատանք կա ու կյանք մի ծաղկած:

Յերբ ամեն անգամ նայում յես ձեզ,
Վիշկաներ հազար — հազար ու հազար.
Սիրտս լցվում է հույզերով հրկեզ,—
Ու ձեզ եմ յերզում, խոսքերով հազար:

1928

ԴԱԶԳՅԱՆԻ ԱՂԶԻԿ

Դադյա՜հին հակված
Վոսկեծում աղջիկ,
Դարձել ես բացված —
Գարունքիս շաղվիկ:

Ծաղիկի պես գույն-գույն
Ձթեր ես դորձում.
Արեվն է ալ գույն—
Դեմքիդ ծիծաղում:

Մասներդ են պարում
Մակոկների հետ,
Մեքենան շաչում,
Զրուցում քեզ հետ:

Աչքերդ վառման
Քուրաներ յերկու,
Դյուլթիչ են այնքան —
Վոնց գիշեր շողուն...

Ու կապույտ հագած,
Աչքեր բանվոր աղան
Աչքը քեզ հառած,
Ուրախ ե այնքան:

Ուրախ ե, վոր դու
Բանում ես իր հետ.
Ուրախ ե, վոր դու
Ընկեր ես իր հետ:

Վստնահարել ես
Աղաթը հնի.

Հպարտ կանգնել ես,
Սեմին նոր կյանքի:

Պայքարում մեկ տեղ,
Ապրում մի շնչով:

Որևրի լուսեղ —
Խինդ ու կարկաչով:

Գողգյոսն հակված,
Վոսկեծամ աղջիկ:
Գարձել ես բացված —
Գարունքիս ծաղիկ:

ՅԵՐԿԱԹԵ ՅԵՐԳ

Հե հե՛յ, —
Ճամբա ավեր,
Փոթորկարեր ծովեր հուրված:
Գառակարգը փառքի յերած
Մարանչում ե թ՛չամու դեմ...

Անհաշիվ են ու անհամար
Շարքերը այդ:
Հաղարնեբով, միլիոններով,
Յերկաթակուռ բազուկներով,
Բլուզներով մազու թապատ...

Կոշտ մատներով մազրվածածկ —
Ու դեմքերով արևախառ:
Գալխս են հա,
Գալխս են հա...

Փոթորկոտ են սրերն հիմա,
Ու փունացող դալիլը շատ:
Փչել է պեռք ժանիքների
Նրանց ժանգոտ...

Վարոնք եզարես խեթ աչքով են
Նայում յերկրին մեր ես բերքստ:
Յերկրին ծաղկուն, ուր ամեն զարկ

Իմա՛ստ ունի, թու՛ղջ ունի —
Թափ ու հուզանք...
Հրահրուն ե կյանքը մեր նոր,
Ու պայքարող...

Աչքերը վառ ելեբորիկ
Կամպու ասես:

Թափանցում ե ամեն խորչում,
Ու մարտիրոսմ դավ նյութնդին
Սավետի դեմ...

Դետերտինդն ու Պուանդալոն,
Վոնց սոված գեղ վոռնում են հա —
Մեր ես ջահել, մեր ես խնդուն
Յերկրի վրա:

Որ դայրութից նրանք հուզվում,
Գողաղում են յերբ տեսնում են, —
Ես չինարար տե՛մպը յերկրի.
Հարված աշին թա՛փը յերկրի...
Վոլխովատրոյն ու Թուրքախրը,

Կապուտաշյա կանաքները,
Գործարաններն ու հանքերը,
Մատորներն ու մաշինները,
Տրակտորները միլիոնավոր.
Սնիվների պտույտն արագ,
Հեղքն որերի, վաղքն որերի...

Դե թող լսեն հիմա նրանք,
Նվազները մեր նոր յերկրի.
Վորոնք հնչում են մեր սրտից —
Կրակից բարկ...

Ու ծավալվում ալի՛ք-ալի՛ք,
Աշխարհներում հեռու-հեռու...
Կապուտաշի յերկրներում, —
Ուր հիմա ել բռնաթյուն կա,
Ու հարածանք...

Լույսի կարտտ աչքեր կան թաց
Ու արցունքոտ...
Հե հե՞՛յ —

ձամբա՛ տվեք.
Դասակարգը վոաքի յեղած,
Մարտնչո՛ւմ ե թչնամու գեմ...

Մենք չենք թույնի վսանահարեն
Յերկիրը մեր...
Արյունասեն ծաղկաթիկիկի
Հանքերը մեր:
Միլիոնավոր կամքի գլխաց,
Հաղթ մուրճերի թափ ու դարկից,
Կխորտակվեն լաղկյնի՛րը
Կապուտաշի...

Թող լա՛վ լսեն,
Թող լա՛վ լսեն
Ու իմանան, վոք անյերեր
Շարքե՛րը մեր, —
Բոլշեիկյան տեմպով վսոված.

Ու Լենինի շրջով լցված,
Պատնեչ կստրած շուրջը յերկրի, —
Պիտ պայքարենք,
Պիտ պայքարենք
Մենք աննկուն ու աննահանջ...

1922

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

ԿՈՒԽՈՉԱՅԻՆ

ՏՐԱԿՏՈՐԻՍՏԻ ՅԵՐԳԸ

Մարալ եւ ջա՛ն տրակտոր,
Մեր հանդի զարդ տրակտոր,
Բերել եւ մեկ խինդ ու տալ,
Շող ու ծիծաղ — տրակտոր:

Լույս ծա բերել մեր դեղին,
Հույս եւ բերել մեր դեղին.
Յարից քաղցր տրակտոր,
Ե՛լիս եւ ավել մեր դեղին:

Նոր հեկթ ու թե՛վք տրակտոր,
Մեր աչքի լո՛ւյս տրակտոր.
Կոլխոդի ծով արածբով՝ —
Դու սե՛յր անող տրակտոր:

Արտ եւ հերկում տրակտոր,
Սիրտ եւ վառում տրակտոր.
Դու գլոցայ եւ աշխարհում,
Չկա՛ — չկա՛, տրակտոր...

Բարո՛վ — բարո՛վ եւ յեկել,
Սիրո՛վ — շախո՛վ եւ յեկել.
Մեր եւ ծաղկող նո՛ր գեղը —
Հազա՛ր բարով եւ յեկել:

Մարալ եւ ջա՛ն տրակտոր,
Մեր հանդի զար՛թ տրակտոր,
Յես դու միշտ իրար հեք,
Իրար ընկե՛ր — տրակտոր:

ԳՆԱՆՔ ՔԱՂՀԱՆԻ

Արի ջան արի,
Կոլխոզնիկ յար իմ.
Բամբակի արտում,
Գնանք քաղհանի:

Ծագել ե վառուն,
Արեք սիրուն.
Վոսկի ե փռել —
Հանդերի հետուն:

Հորդում են անփուշի,
Ջրերը կապույտ.
Ու մեղ են ժպտում —
Աչքերովը լուրթ:

Արի ջան արի,
Կոմսոմոլ յար իմ.
Բամբակի արտում —
Գնանք քաղհանի:

Արտերը ծլիլ,
Կանաչ են հաղել
Լալ ու կակաչով —
Հանդերը գուգել:

Արի գնանք մենք,
Շուրթերիս նոր յերգ,
Նոր կանչ ու ժպիտ —
Ու քաղհան աններ:

Վոր բամբակենին
Ծլի, բոյ քաշի.

Սավետի հանդում —
Շուշաններ բացվի:

Փարբիկները մեր,
Լցվեն բամբակով.
Վոր գործեն չթեր —
Կտորներ շախով:

Կարեն ինձ համար
Մի կարմիր լաշակ.
Յա՛ր իմ, քեզ համար —
Մի կապույտ շապիկ:

Ուրախ ու մեկտեղ,
Գնանք կոլլեկտիվ.
Աշխատենք սիրով —
Ու լինենք ակտիվ:

Արի, ջա՛ն արի,
Կոլխոզնիկ յար իմ.
Բամբակի արտում —
Գնանք քաղհանի:

ՅԵՐԳ ԳԱՐՆԱՆԱՑԱՆԻՆ

Տրակաորների շարքերը բյուր,
 Սորհրդային հանդերով մեկ,
 Պար ձն բռնել վաղըով լի հուր—
 Սորհրդային հանդերով մեկ,

Տրակաորիստ Մուշոն դիարի,
 Գանդուրները հովին տված,
 Աշխատում է ժիր ու հպարտ,
 Հարվածային տեմպով լծված:

Արեխն հևովից շուրթը հանել
 Ու ժպտում է կոլխոդներին,
 Արծաթաշող ցողն է թառել—
 Հուրունքաչար աղոս՝ երին:

Բատրակներն են կազմել համերգ,
 Վար են անում հանդի հետուն,
 Լսվում է զի՛լ անուշ մի յերգ
 Աւ ծավալվում հանդի հետուն:

— Հերկի, հերկի
 Տրակաոր,
 Յերգի, բերքի
 Որն է նոր...

Վարտեղ վոք կան
 Անբերի
 Դաշտեր խոպան
 Ու թերի...

Ցաններ բամբակ
 Մի ճերմակ,

ՅԵՐԳ ԲԱՄԲԱԿԻՆ

Ձա՛ն — ջա՛ն արտեր,
 Հասուն արտեր
 Բամբակի.
 Փռվել էք դուք
 Հանդովը մեկ.
 Բուլա — քուլա՛
 Հանդովը մեկ...
 Վառ ժպտում եք
 Ամեն մեկին,
 Ու կանչում եք
 Դուք ամեքին...

— Յելեք,
 Յելեք

Աշխատանքի,
 Որն է բերքի
 Ու պայքարի.
 Ու գյուղերից
 Նոր արթնացող.
 Բաղաքներից
 Լի տեմպ ու շող...

Հանքից, հյուղից,
 Ծռնդալից,
 Գործարանից,
 Յերկրի խորքից —
 Ամեն ազգի,
 Ամեն ցեղի
 Մարդիկ յելած,
 Կանգնած վոտքի —
 Դալիս են հա...

Գալիս ե՞մ հաշտ

Աշխատելու.

Յերկրին նոր հեղք

Ու թե՛ք տարու:

Ու յպատմ են

Արտերն հասուն,

Փոփած անծայր

Հանդերսի մեկ...

Բանի - բանի՛

Մասներ հաղար —

Պար են բռնել

Բամբակի հետ...

Ու փոսկեծամ

Արեփն աշնան —

Շողքն է փռել

Հանդուր մեկ...

Բաղվորների

Յերգն է հնչում —

Սնու՛ւչ - անու՛ւչ

Հանդուր մեկ...

ՄՍՅԻՍ 1-ին

Աշխատավոր,—

չնորհավո՛ր

այս տոնդ նոր.

վոր վոչ մի տոն չես ունեցել

քրտինք թափել ու չես ապրել...

Այսոր սակայն,

այնքան—այնքան

հաղթող ես դու. — այնպես կարող.

վոր պայքարով քո նիզակող,—

հե՛տ խլեցիր

կյանքդ փշուր...

Աշխատավոր,—

չնորհավո՛ր

այս տոնդ նոր,

նո՛ր լուսավոր...

Դո՛ւ, վոր դարերով կյանքի բեռի տակ,
անվերջ տառապել ու չե՛ս բզացել
վոչ մի փայտաշանք, տանջանքից բացի,
չղթայել են քեզ, կամքիդ հակառակ...

Այսոր տոնում ես Մալխի Մեկին,
Մալխի Մեկին հաղթանակը քո,
դու հաղթանակի դատինին ես կրում
ուսերիդ վրա—աշխատավոր...

6

Յե՛վ վորպես տխուհի նոր որի շեմքին,
կանգնել ես անպարտ՝ հպարտ զվարթ,
չող կա՛յծ ես նետում, ամենքի սրտում...

Այս մեծ պայքարում, այս տոնին կարմիր,
ուր միլիոնավոր հողիներ իրար
բաղխում են նորից,—թուլչքով խելառ...

Արեգակներ են հորհեղում նորեն
բուլո՛ր ափերում,—բուլո՛ր ափերում...

չնորհավո՛ր,

այս տոնդ նոր—

նոր լուսավոր...

ՅԵՐԵՎԱՆ

1.

Յերեվան, յես ընդ —
 Հիշում եմ յերեկ,
 Ուր քո արնաներկ
 Ճամբեքի վրա, —
 Հազար-հազար մարդ,
 Սովալուկ ու մերկ.
 Հյուժված ու հիվանդ,
 Գալարվում էին,
 Մեռնում էին հա...
 Ամեն քարի տակ,
 Ամեն թփի տակ,
 Սար ու ձորերում,
 Մաշաոնների մեջ —
 Թափթփված էին,
 Արնախում ու նենգ,
 Բռնակալների
 Հարվածից լվկված,
 Մարդիկ են չարքաշ —
 Աշխատավորներն են
 Հազարավոր...
 Վորոնց զեղնազույն
 Ուռած աչքերից —
 Հորդանում էին
 Արցունքի գետեր,
 Զայրույթով հղի...
 Մահն էր թափառում,
 Հնձում ձախ ու աջ —
 Կյանքերն են վանանջ...

2.

Յերեվան, բոլջ զու
 Ել են չես հիմա,
 Ել են չես այսօր, —
 Փոխված ես այնքան...
 Քո հրեհհազույն
 Սրչարույնների
 Ցուլքերը ծփուն, —
 Վասիկ են մաղում
 Պարարտ հանդիլից,
 Գործարաններից
 Երեկերից նոր-նոր...
 Նոր-նոր քաղաքներ
 Են շինվում հիմա
 Վարքերն երեկվա-
 Երևարար կյանքի
 Ծաղկունքը նոր ծիլ...
 Վորոնք ժպտաղի
 Արևի գրկում,
 Մանուկ մի կյանք են
 Դարձնում ու յերգում...
 Դու են չես, են չես,
 Ել են չես հիմա.
 Ինչ էլիք յերեկ.
 Այսօր մի յուսե
 Յերկիր ունես դու,
 Բարախուն մե սիրտ,
 Լիաթոք քրքիջ
 Ու խինդ ունես դու.
 Յերեվան իմ նոր...

ՏՈՆ ՈՐԻՆ

Փրփրազեղ ծովի ալիքների պես, —
 Փողոցումն եմ յես,
 Գարունն ե իջել, փերուզյա հետուն...
 Հրում են իրար շարքերը հուզված...
 Որվա քայքայանուշ կանչ ու ծիծաղից,
 Արբել են ստես նորից ու նորից...
 Ավտաններն անթիվ, գրկած ալ ժպիտ
 Փայտիկ ու մանուկ...
 Թռչում են արագ լի կյանք ու լի խիճ...
 Փողոցումն եմ յես, ծովափին կատակից,
 Գիշեր է, — ստիպյալ յերկրներում չկան
 Աստղերը ստես...
 Լույսերը պես-պես շտապունել են
 Ափերը ծովի, քողարկել չքնաղ
 Փայտիկ սաստիկ...
 Լույսեր ու լույսեր, հազար-հազար շարք
 Մարդիկ անկասպանք. —
 Նոր սփինն նետվում հողիներն հրկեզ —
 Բայում են խրոխտ ու յերդում ազատ...
 Փրփրազեղ ծովի ալիքների պես, —
 Հողիներն հրկեզ...

Ա Յ Ս Ո Ր

(ՄԱՐՏԻ 8-ԻՆ)

Ուր վոր կին կա
 Լույսի կարոտ,
 Թող վոր դուրս դա
 Այսոր ըմբոստ...
 Կանչում եմ յես —
 Ձայնով հրճիք,
 Բոլոր շարքաչ
 Ստրուկ կանանց,
 Բոլոր կանանց
 Ամեն ցեղի...
 Ձե վոր հիմա
 Ամենքս մեկ, —
 Բույրեր ենք մենք:
 — Յեկեք զրկենք,
 Որն այս լի յերգ:
 Որն այս ջերմի —
 Վոր մեր սրտին
 Տվել է թիվ,
 Բերել անցավ, —
 Կյանք մի թեթեվ:
 — Յեկեք հիմա,
 Բոլոր-բոլոր
 Մութ ակերում, —
 Վառենք հրահեր
 Ջահերը մեր,
 Սանձենք հնի
 Աշխարհը սև...

Աս կյանքը դասն...
 Յեկեք-յեկեք, —
 Յեկեք այսօր,
 Մեր այս ջահել,
 Մեր այս բասը
 Կյանքից ծաղկուն, —
 Եող ու կայծեր
 Նեանք հետուն, —
 Հեռու-հեռուն,
 Դեպ Կրեկեք,
 Ուր կյանքն այնտեղ,
 Ծեր և այնքան.
 Ո՞րքեա շատ կան
 Խան ու բեղեր, —
 Նարդիլեյի
 Ծխում թաղված
 Աս հաշիվ
 Անկերջ արբած...
 Վորոնք իրենց
 Մին հաճույքին,
 Գերի դարձրել
 Տանձակ կանանց —
 Ապրում են գետ...
 — Յեկեք, քանդենք
 Հարեմների
 Պատերը գորշ
 Աս գուրս բերենք
 Զոյրաներին,
 Փաթմաներին
 Տառապաղին...
 Մեկի ու չարքայ

Կյանքը նրանց —
 Հասնի կյանքի՞ն
 Մեր այս փթթած:
 Անդամ-նրանց,
 Այն արեառ
 Աս փստարայ
 Գնչ սներին
 Թափառական...
 Ամեն յերկրի,
 Ամեն ցեղի,
 Ուր վոր կին կա
 Լույսի կարոտ.
 Թող վոր գուրս գա,
 Այսօր բժրոտս:
 Կանչում եմ յետ
 Կանչում հրձիղ
 Զայնով մի հաղթ.
 — Յեկեք, յեկեք —
 Յեկեք գրկենք
 Որն այս լի յերդ:
 Բուրբ — բուրբ
 Մութ ափերում
 Սրտերում փակ —
 Այս որին բարկ —
 Վատենք հրահեր
 Զահե՛րը մեր...

Կտայույտում ճախրող թռչունները մեր,
 թափ ու ծափ տալով թևերը իրենց,
 պատում են կուրծքը մեծ տիեզերքի
 ու գալիս ձեզ մոտ, — հյուժված ընկերներ...

Մեր հաղթանակի խոսքն են ձեզ բերում,
 մեր սրտից թռած — կայծե՛րը այրող.
 Գոր դուք ել վառեք ձեր մոռե՛ք որերում
 լույսը բերկրանքի ու թովչա՛նք բերող...

Մեր յերակների արշունն են բերում,
 ձեր յերակներում լցնելու համար, —
 Գոր մեզ հետ լինեք հավետ անտրտում,
 կյանքի հոսքում, — ձուլվելու համար

1928

ԶՂԳԵՍ-ԻՆ

I

— Ձաղե՛ս, —
 բարասուն սի՛րտը
 դու Վրաստանի,
 կանգնել ես հպարտ
 ու ժպտում ե՛ս հա, —
 արևին հրատ...
 Բուռն ու Աբազվան,
 խելառ մի վաղբով,
 յերգով դյուժական,
 հրճվո՛ւմ են քեզնով
 Ձաղե՛ս հաղթական...

II

Յերեկվա են հին,
 Թիֆլիսը՝ Գոր միշտ
 գինով եր քեֆով.
 ախոր քս կրակ
 ցուքերով ե նա,
 խնդուն ու քեֆով...
 յերեկ, ուր միայն
 լապտերն եր փնում
 սովերն իր ազոտ.
 խալարն եր ճամբում
 շարքը որերի...
 թշխառը հյուժված,
 հաղի՛վ եր շրջում,
 անիվը կյանքի, —
 լուռ խարխալելով
 խալարի դսկում...

հիմա՛ դո՛ւ ես, դո՛ւ,—
 դո՛ւ ես փռել ջո
 ցուքերը հրկեղ, —
 լուսաչաղ Չաղե՛ս...

III

Քո լուսի կրճ. քին,
 կանգնել ե խրոխտ,—
 տխրա՛նն որերի.
 նա իր իմաստուն
 հայա՛ցքն ե հատել
 են անձայրած իր
 ձիգ ճամբաներին.
 ուր քայլում են հա
 աննկուն ու սե՛ղմ
 շարքե՛ր նորանոր, —
 աշխատավորներ, —
 բանվորնե՛ր բոլոր...

IV.

Արթնացող կյանքի
 աղմուկը հսկա.
 դորձարանների
 սուլիչները զիւ.
 շաչ ու շոխոգը, —
 մեքենաների.
 հազար ու հազար,
 շուրթե՛ր ժպտաղին.
 քե՛զ են յերգում քե՛զ, —
 հաղթակա՛ն Չաղես...

V

ԶԱՖԱՐՆ ՈՒ ՍՈՆԱՆ

(ՊՈՅԵՄ)

Հալեա դալարուն
սարերի գոչին.

գեիյուսի ճնչով
մեղմիկ սրորուն

կակաշի նման, —
կարմրաթուշ ու նուրբ,
սիրուն եր Սոնան:
Միրում եր նրան

Ջաֆարը ջահել...
գաննարած եր նա
բատրակի տղա:
վոչ գիտք չեր սսի,

չեր զգա, յերբեք,
վոր նրա սրտի
խորքերումն ել յերգ,
ու հույզեր կան լի...

Մխայն գաշտերում
չիլի ածելիս,
Սոնայի սիրուն
անունն եր տարիս:

Յեզ ծառ ու ծաղկունք,
դալար սեզ ու տունկ,
կարկաչը ջրի,
չբշյունը հովի, —

ու փոխակեց Սոնան, —
աղջիկը Շարբի:

II

Ու մի սր ել յերբ
արեն հրածին
հենց նո՛ր եր դարթնել,
նո՛ր եր լուսացել...
Ջրկեր Համիդին, —
կանչեց Փաթալին:
Ու կանդնեց սեմին,
հայրը Սոնայի:
Փաթալին թախտին,
նստած ժպտաղին.
մեջքը Իրանի
խալուն դեմ տված,
մուրուրին դրած
ալ ծիծաղ խինա...
ձեռքին շաա մարջան, —
ժպտաց Համիդին:
Համիդը տեղում
քարացել կանդնել,
ու չեր հասկանում, —
ինչո՞ւ եր կանչել:
Սահայն չովեցին
աչքերը նրա.
յերբ վոր Փաթալին
իր ծնկան տակից
հանեց մի քաակ, —
ավեց Համիդին:
Համիդը դողաց...
խեղույն հասկացալ
միաքը աղայի:

— Ա՛ն քեզ այս վոսկին, —
տակեց Փաթալին.
ու տուր աղջկադ,
ինձ կին ո՞վ Համիդ:
Իմամ Հուսեյնի
անունով յերգվիր, —
վոր սուա չը լինի
խոստումդ յերբեք...
Համիդն արդեն
գոսկուց կուրացել,
չսեկ եր, արբել...
— Եսպես ել հաջող
առ ու ծախա լինի —
մտածում եր լուս
Համիդը Ջրկեր:
— Տալիս եմ, —տուաց
Համիդը հանկարծ.
աղջիկս, Սոնան, —
քեզ հալա՛լ լինի:
Իմամ Հուսեյնի
անունով յերգվում,
վոր խոսքս — խոսք ե, —
ել հեռ չեմ առնի...
Հրճակեց Փաթալին, համբերով արագ,
մարջանը ձեռքի.
հաղթել եր վոսկին
Ջրկեր Համիդին:

III

Սոնայի մայրը, Գյոզայն են հացթուխ,
հենց նոր եր դարձել աշխատանքից տուն.
ու գիրկն եր առել Սոնային են թուխ, —
յերբ վոր ներս յեկալ Համիդը խնդուն:

— Հրճվիր, այ կնիկ, — ասեց Համիլը.
Մոնային արդեն
ավել եմ մարդի.
տեսնում ես վոսկին, —
բազմփը լի:

Գյոզալը տխրեց: յերբ վոսկին տեսաւ.
նա շատ կանանցից լսել էր արդեն,
Թոնրի շուրթին, թե աղբյուրի մոտ, —
վոր էր Մոնային
ձեռուկ Ֆաթալին,
էր աչքն էր անկել...

Սակայնով ոչ մի որ այլ մասին մի խոսք,
չէր ասել ամուսնուհեա զիտեր ամուսինիւր
վոր շատ անգութ էր,
ու շատ փողասեր:

— Չե, ասեց հանկարծ.

Գյոզալը մեկեն.

յես աղջիկ չունեմ

վոսկով ծախելու:

Են ձեր Ֆաթալին

յաթը կին ունի.

Սոնայի նման

անհաշիվ թոռներ...

Տասնչորս տարին

նոր է լրացել.

ամոթ է այ մարդ.

գժվել էս, ի՞նչ է,

բեզ ի՞նչ է յեղել:

Վոչ մի խոսք չասեց Համիլը համառ,
կինն է՞նչ էր, վոր բանի տեղ դներ.

յերբ հակառակեց Գյոզալը նրան.

ձեծելով փակեց բերանը նրա...

Ձրկիր Համիլին գերել էր վոսկին,

ասածն ասած էր, —
պետք է կատարեր:

IV

...Ու մի որ նրանց
դարվազին կանգնեց
այ ձին զարդարած.
ու տարավ տխու՛ւր, —
կամպուրկ ու լուռ.
Սոնային ծախված:
Ջաֆարն խմացավ, —
լայց անդոր էր նա.
բյասիր ու անձար. —
վոչ վոք չսեց
դանդառը նրա:

V

Սակայն եզ տխուր
որերին լալկան,
յեկան մեր նոր
որերը արվան:
Գո՛ւրս յեկավ Սոնան
չորս պատի մեջից.
Տե՛տ քաչեց դաժան
սեվ քողը դեմքից:
Փչրեց ժանտ չղթան
բունակալ կյանքի.
Թողեց ճահճացած
վորջը կուլակի:
Գրկեց պայքարող
ալիքը կյանքի.
բայլեց մշտաչող
ճամբով արեվի...

— Հրճվիր, այ կնիկ, — ասեց Համիլը.
Մոնային արդեն
ավել եմ մարդի.
տեսնում ես վոսկին, —
բաակովք լի:

Գյոզալը տխրեց: յերբ վոսկին տեսավ.
նա շատ կանանցից լռել էր արդեն,
թանրի չուրթին, թե աղբյուրի մոտ, —
վոր իր Մոնային
ծերուկ Փաթալին,
իր աչքն էր անկել...

Սակայնով ոչ մի որ այդ մասին մի խոսք,
չէր ասել ամուսնուն նա գիտեր ամուսինի
վոր շատ անգութ էր,
ու շատ փողատեր:

— Չե, ասեց հանկարծ
Գյոզալը մեկեն.

յես աղջիկ չունեմ
վոսկով ծախելու:

Են ծեր Փաթալին

յոթը կին ունի.

Սոնայի նման

անհաշիվ թոռներ...

Տասնչորս տարին

նոր է լրացել.

ամոթ է այ մարդ.

գժվել էս, է՞նչ է,

բեզ է՞նչ է յեղել:

Վոչ մի խոսք չասեց Համիլը համառ,
կինն է՞նչ էր, վոր բանի տեղ դներ.
յերբ հակառակեց Գյոզալը նրան.

ճեծելով փակեց բերանը նրա...

Ջրկիր Համիլին գերել էր վոսկին,

տառն ասած էր, —
պետք է կատարեր:

IV

...Ու մի որ նրանց
դարվաղին կանգնեց
այ ձին դարդարած.
ու տարավ ախո՞ւր, —
կամագուրի ու լու՞ն
Սոնային ծախված:
Ջաֆարն խմացավ, —
բայց անգոր էր նա.
բխտիր ու անձար. —
վոչ վոք չլսեց
դանդառը նրա:

V

Սակայն եղ տխուր

որերին լալկան,

յեկան մեր նոր

որերը արվան:

Դո՛ւրս յեկավ Սոնան

չորս պտտի միջից.

հետ քաշեց դաժան

սեվ քողը դեմքից:

Փչրեց ժանտ շղթան

բունակալ կյանքի.

թողեց ճահճացած

վորջը կուլակի:

Գրկեց պայքարող

ալիքը կյանքի.

բայլեց մշտաշող

ճամբով արեվի...

ու վտիւնց Սոնան, —
աղջիկ Ծարքի:

VI

Փաթալուն հասած
Հոկտեմբերյան մեծ
հարվածը այրող...
Ջաֆարը տեսավ, —
տեսավ ու ինչաց.
Թե թիկունք առավ, —
դարձավ բոց ու կայծ:
Ու ինքն ել նետիկց
գիրկը որերի.
Վառվեց ու վառեց
սիրտը Սոնայի...

VII

Ու հիմա նրանք
մի շնչով արբած,
յերկու ծաղիկներ
մի գույնով ներկված.
յերկու թեժ կրակ
մի քուրայի մեջ
նույն գործարանում,
մի կամարի տակ
քրտինք են թափում,
խնդում ու յերգում...
Ու միշտ աննկուն,
ու մի՛շտ հաղթական, —
Ջաֆարն ու Սոնան:

ՈՐՈՐՎՈՒՄ ԵՆ

Որորվում են,
 Որորվում են —
 Ակացիները ճերմակ.
 Ու ժպտում են,
 Մեղմ ժպտում են —
 Ծաղիկներն ալ ու հտտակ...

Սվավում են,
 Սվավում են, —
 Տերևները կանաչ թև.
 Շնչնգում են,
 Շնչնգում են, —
 Հովերն անու՛շ ու թեթև...

Խոխոջում է,
 Կարկաչում է, —
 Հրաբորբոր կյանքը նոր.
 Միշտ կանչում է, —
 Ու կանչում է,
 Դեպի գիրկը լուսավոր...

Մեղմ ժպտում են, —
 Ու ժպտում են,
 Ծաղիկներն ալ ու հտտակ.
 Որորվու՛մ են,
 Որորվու՛մ են, —
 Ակացիներ՛ը ճերմակ...

Գ Ա Ր ՈՒ Ն

Գարո՛ւն ե—գարուն,
 Սար ու ձոր սիրուն
 Ծաղկունքով լցված.

Հովե՛րը՝ քնքո՛ւշ,
 Զրե՛րը՝ անո՛ւշ,
 Յերգո՛ւմ են կամաց...

Ու մենք ամենքս էլ,
 կարծես թե արբել
 Գարնան դյուխանքով.

Մտացել ենք հին,
 Որե՛րն են մթին,—
 Վոր անցան լալով...

Հիմա մեր սրտում,
 Արևն է փռում՝
 Շողերն իր թավիչ.

Ինչ է ու հրատ,
 Մեր աշխա՛րհն ազատ,—
 Ել չունի՛ վա՛շ-վի՛չ...

Գարո՛ւն ե—գարուն,
 Սար ու ձոր սիրուն
 Ծաղկունքով լցված.

Հովե՛րը՝ —քնքու՛շ,
 Զրե՛րը՝ անո՛ւշ,
 Յերգում են կամաց...

Ա Ռ ՈՒ Ն

Ասուն՝
 դիզուն,
 ասուն՝
 շաչուն.—
 որիա կանչով
 ու նո՛ր թափով
 թափվում է ցած
 բարից ճեղքված

Ափին,
 նորին,
 մախմուր
 մամուս,
 հոփն է շնդում,
 Ջուրը յերգում...

Վարդ,
 մուր,
 անո՛ւշ,—
 անո՛ւշ.
 կանաչ հանդով,
 խոխոջալով...

Արա՛գ,—
 արագ
 վազում,
 հասում.

բար ու քսին,
 սեղ ու ցողին,
 ծաղկին լի բույր,
 տալիս համբույր...

Ատուն՝
գնգուն՝
ատուն՝

չաչուն, —
որվա կանչով
ու նոր թափով
թափվում է ցած...
քարից ճեղքված...

ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Այսօր մի նոր առափուն...
Հա՛նդ դնացի վոտաբաց.
Շաղկունք գոտինդ ու շաղստ,
Ինձ ժպտացին գրկաբաց...

Ձույալ ատուն վորորուն,
Խոխոջում եր կանաչում.
Սփին կակաչը՝ սիրուն,
Հոփի փեփին լուս մնչում...

Ամեն շուքում, յերբ ու կանչ,
Առու զարթալի ու գրվանք.
Համբույր ու խփնդ անհատաչ՝
Սրտեր, — լի սեր ու լի կյանք.

ԾՈՎԻ ՎՐԱ

Ի՞նչ լուսնկա
 դիչեր և սա,
 մի տեսեք
 ծովի վրա
 խրախճանք կա,
 ու ի՛նչ ջերգ...

Հողմ ու արիք,
 դարձած մի դերկ,
 իրար հետ
 պար են բռնել,
 ծովը՝ արբել,
 դարձել խնթ...

Հողարավո՛ր,
 լայնաճրավոր
 մակույթներ.
 շող-ջերագում,—
 ջուրն ահոսո՛ւմ
 են անձեր...

Հարյուրավոր,
 նախատիներ
 պայքարող
 դուրս են թափում
 նազնրից ցած,—
 տալիս լող...

Ափին, հազուն,
 նստած անջուն,
 որ դիչեր
 ունկնդրում է

այդ խաղերին՝
 անհամբեր...

Ու ծփացող
 արիքների
 հետ մեկ տեղ.
 կյանքն և ծփում,—
 կյանքն անտրամ
 ու լուսեղ...

Աշխարհներ և
 բաղխվում իրար
 այդ պահին.
 Ծովի վրա,—
 խրախճանք կա
 մի ջերմին...

ԻՆՉ ՄԵՂՄ Ե ՓՉՈՒՄ

Ինչ մեղմ է փչում զեփյուռը անուշ,
 Թափել ափերին խոխոջուն առվի.
 Որսրվում է լուս ահագին քնքուշ,
 Ուսերին փռած՝ ցուլքերն արևի. —
 Ինչ մեղմ է փչում զեփյուռը անուշ...

Քաղցր մի յե՛րգ իմ սիրտը դյուժում,
 Կակաջն է ժպտում ալ շուրթերը բաց.
 Շուշանը ճերմակ, հուշե՛րս է թերթում,
 Ու մեկ-մեկ ճաճքում որերս ծաղկած, —
 Քաղցր մի յե՛րգ է իմ սիրտը դյուժում...

ԳԱՐՆԱՆ ՅԵՐԳԵՐԻՑ

Փիրուզյա հեռուն իջել է գարուն,
 Արծաթ է հազել խոխոջուն առուն.
 Մախմուր կանաչի դրկում յերազկոտ,
 Թիթենն է պարում թևերը շաղոտ...

Փթթել է կարմիր վարդը իր թիֆն,
 Թուշը գեմ արել արևի շուրթին...
 Համեստ հարսի սրտ, շուշան հողի տակ,
 Ծառերը ծաղկել, ժպտում են հստակ...

...Ամեն ծիլ ծաղիկ մեր կյանքի համար,
 Մի նո՛ր արբեցման հուշեր են անմար...
 Խինդ ու ծիծաղ է ամեն պուրակում
 Աշխարհի դրկում մեր սիրտն է յերգում...

Արծաթ է հազել խոխոջուն առուն,
 Գարուն է իջել փիրուզյա հեռուն,

ՄԵՐ ՊԱՐՏԵԶՈՒՄ

Մեր պարտեզում նոր ծիր տաւո՛ւմ,
ծաղիկներ կան դունապեղ.
Թիթևանե՛ր կան, նոր թև առած,
—կենսաթերթի՛ս ու լուսեղ...

Շշուկնե՛ր կան գեւ չլսված,
չըջուն ճնջո՛ւմ,—հալերի.
գողանջնե՛ր կան սրտից թն ծ,
մախմուր գնիս՛ւմ դալառի...

Նոր արթնացող խոխունջնե՛ր կան
առուններում,—խորրուն.
կանչեր անո՛ւշ ու գլուխահան,
վոր ծախալվո՛ւմ են հետուն...

Մեր պարտեզում նորափթիթ,
ծաղիկներ կան հարբեցնող.
նվաղնե՛ր կան լի խ՛նդ ու թիկդ
արեգակնե՛ր—մշտաչող...

300

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ	էջ
1.	Նոր յերգ	5 »
2.	Իմ բալիկ	»
3.	Յերկիր իմ նոր	9 »
4.	Յերոնկ ու այսոր	12 »
5.	Նոր որեր	16 »
6.	Գարնան գուլալ ջրերի պէս	17 »
	ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ	
7.	Հորդեր դու նավթ	21 »
8.	Բանվորին	22 »
9.	Բազու	23 »
10.	Վիշկաներին	26 »
11.	Դաղդյաճի աղջիկ	27 »
12.	Յերկաթե յերգ	29 »
	ԿՈՒՆՈՋԱՅԻՆ	
13.	Արտերը	35 »
14.	Արևը հագել է վռակի	36 »
15.	Տրակտորի յերգը	37 »
16.	Գնանք բաղձանի	38 »
17.	Յերգ դարնանացանի	40 »
18.	Գեղջիկուհու յերգը	42 »
19.	Յերգ բամբակին	43 »
20.	Կոխողուհու յերգը	45 »
	ՀԵՂԱՓՈՒԿԱԿԱՆ ՀՈՒՅԶԵՐ	
21.	Լենինի մահը	49 »
22.	Մայիսի մեկին	50 »
23.	Յերեման	52 »
24.	Տոն որին	54 »
25.	Այսոր	55 »
26.	Կապույտում ճախրող	58 »
27.	Ալ մեկին	59 »
58.	Զաղեսին	61 »
	ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՄՈՏԻՎՆԵՐ	
29.	Թրբուհիներ	65 »
30.	Շարքի աղջիկ	65 »
31.	Նոր աղջիկ	69 »
32.	Զաֆարն ու Սոնան	71 »
	ԼԻՐԻՔԱԿԱՆ	
33.	Որորվում են	79 »
34.	Գարուն	80 »
35.	Առուն	81 »
36.	Դյուզում	82 »
37.	Մովի վրա	»
38.	Ինչ մեզմ է փչում	»
39.	Գարնան յերգերից	»
40.	Մեր պարտեզում	»

